

Úvod

V jeden letný deň sme mali s manželom dva prekvapivo sa dopĺňajúce zážitky, ktoré mi ukázali, že je najvyšší čas napísať túto knihu.

Nemali sme sa nechať zmiast' ranným slniečkom. Len čo výletná loď vyplávala z prístavu v Lindau, nahnal prudký dážď všetkých sklamaných výletníkov do reštaurácie, ktorá bola okamžite preplnená. Pri vedľajšom stole sa asi päťročný chlapec postaral o ďalšiu búrku. Napriek hnevu ostatných hostí trval chlapec na tom, že bude stáť na stole, aby mal lepší výhľad na vlny. Keď ho rodičia milo poprosili, aby zo stola zliezol, najprv si ich nevšímal. Rodičia sa ho potom pokúsili zo stola zniesť, on však zlostne na celú miestnosť skríkol: „Nechaj ma na pokoji, ty sprostá krava!“ Naviac kopol mamu do brucha a otca uhryzol do ruky. Toto divadlo sa niekoľkokrát opakovalo. Chlapec bol čoraz zlostnejší, rodičia čoraz rozpačitejší a v ostatných hosťoch vzrastal hnev. Rodičia ho rozhodne zniesli zo stola, na čo chlapec reagoval ešte búrlivejším záchvatom zlosti. Teraz bolo počuť poznámky okolo sediacich hostí: „Keby to bolo moje dieťa, dostalo by poriadne na zadok“. Rodičia sa celí červení bránili: „To sme už tiež vyskúšali, ale bolo to ešte horšie.“ Teraz im zostávali iba dve možnosti: buď pôjdu s chlapcom von do dažďa, alebo ho nechajú stáť na stole. Obe rozhodnutia však pre nich znamenali porážku. Boli v pasci. Keď matka vychádzala z miestnosti, potichu plakala.

Pri prechádzke nábrevím sa nám naskytol podobný typický pohľad. Labute a kačky viedli svoje mladé v úhladných zástupoch a chytali kúsky chleba, ktoré im hádzali výletníci. Jedna kačica sa však na prvý pohľad líšila. Mala len jedno jediné káčatko, ktoré ju nenasledovalo, ale plávalo pred ňou. Káčatko

plávalo bezhlavo sem a tam medzi člnkami a chniapalo po všetkom možnom, len nie po kúskoch chleba. A kačka – podobne ako rodičia na lodi – neisto a so sklopenou hlavou nasledovala svoje mláďa.

„Aj matka musí byť chorá,“ povedal môj manžel. „Je to porážka pre oboch.“ A rozprávali sme sa o tom, aký je to problém, keď krdeľ choré, ustrašené správanie mláďaťa prevezme namiesto toho, aby ho viedol k rešpektovaniu zákonov. Pretože ohrozenie týchto zákonov môže znamenať rozpad celej rodiny. Vtedy som pochopila, že nastal čas sa tejto téme venovať, hoci jej vedecké skúmanie bolo ešte celkom na začiatku.

Veď vo svojej ambulancii čoraz častejšie stretávam rodičov, z ktorých dieťaťa „sa stal zlý sen“, a ktorí sú jeho správaním celkom zastrašení. Svojím dieťaťom sa cítia zotročení, hoci pre seba i svoje dieťa vytvárajú slobodu, v ktorej si prajú žiť. Títo rodičia sa cítia zneistení vo svojej výchovnej role, pretože ich dieťa nereaguje ani na ich vrúcne správanie, ani na pochvaly a pokarhania. Sú to rodičia, ktorí už takmer ľutujú, že priviedli na svet dieťa, a manželské páry, ktoré správanie takýchto detí zažili a potláčajú preto pranie mať vlastné deti.

Títo malí tyrani nie sú len deti, ktoré extrémne agresívnym správaním ovládajú svoje okolie. Patria k nim aj deti, ktoré vlastná panovačnosť zaťažuje, a podobné výbuchy zlosti si teda nedovolia. Takéto deti sú skôr odmietavé, všetko z úzadia pozorujú a uťahujú sa do svojho vlastného „vnútorného sveta“ – do vnútorného sveta, ktorého pomery dokážu ešte zvládať, a v ktorom nestoja sami sebe v ceste. Stretávam aj deti, ktoré niekedy v minulosti prišli o moc a dnes sú preto zmätené a smutné. Deti, ktoré sa cítia ukrivdené, a preto sa zrútiť a psychosomaticky ochorejú.

Tieto deti sú nešťastné a uväznené vo svojej vlastnej moci. Sú neustále nepokojné a úplne osamelé. Dokážu síce všetko brať,

ale sami nevedia nič dať. Prichádzajú tak o zážitok lásky, lásky, ktorá pozostáva z vyváženého vzťahu medzi prijímaním a dávaním.

Túto knihu som napísala predovšetkým pre takéto deti a kvôli ich problémom. Pretože ich budúcnosť by bola bez včasnej pomoci smutná. Ak chcú obstať v životnom boji, musia sa na tomto svete cítiť dobre. Tento cieľ nedosiahnu vládou nad svojím okolím, ale výlučne schopnosťami ako trpezlivosť, prispôbiť sa, prijať porážku, neignorovať, ale plne zažiť a prekonať strach, vyjadriť solidaritu. Vo svojej súčasnej situácii sú však tieto deti vydané napospas smutnej budúcnosti. Sami ešte netušia, že pokiaľ sú závislé od moci, nikdy nedosiahnu slobodu.

Z mnohých rozhovorov s odborníkmi z praxe vyplýva, že týmito úvahami „nemaľujem čerta na stenu“, keď bijem na poplach a trúfam si ponúknuť prvú pomoc. U detských porúch osobnosti sa stretávame s pozoruhodnou zmenou, ktorá sa ako výbuch šíri približne od osemdesiatych rokov dvadsiateho storočia. Až do tohto obdobia prevažovali úzkostné deti, outsideri, terče posmechu a obeťné baránky. Tieto deti sa pokúšali dosiahnuť náhradné uspokojenie extrémnym orálnym uspokojením (napríklad hryzením nechťov či prejedaním sa) a nepriamou agresivitou (klamaním, krádežami, podpaľáčstvom a podobne). Podľa „svetonázoru“ daného diagnostika končili takéto deti v poradniach, u psychoanalytikov či kognitívne behaviorálnych terapeutov alebo na rodinnej terapii.

V súčasnosti prevažujú poruchy spájajúce sa s deštrukciou a agresiou, prejavujúce sa citovým chladom, egoizmom a bezohľadnosťou. Takéto deti vzdorujú akejkol'vek výchove a sú imúnne voči terapii. Nejednen skúsený odborník, či už psychológ, učiteľ alebo liečebný pedagóg, si kladie otázky ako: Mám chorobu z povolania, nedokážem tieto tvrdohlavé deti tolerovať kvôli svojim vlastným projekciám? Mal by som sa predsa

len znovu prikloniť k antiautoritatívnej výchove? Prišiel som v rutinej práci o všetko vyžarovanie, som zo svojho povolania unavený? A existujú pediatri, ktorí spochybujú svoje schopnosti, keď v ordinácii stretávajú „neliečiteľné“ deti, ktoré nielenže odmietajú otvoriť ústa, ale odmietajú dodržiavať nutné diéty, či dokonca nechcú jesť vôbec, a radšej umrú hladom, akoby podľahli úpenlivým prosbám rodičov a prerušili hladovku. Zdá sa, že tu nepôsobí zlosť, ktorá sa chce presadiť, ale sebazničujúca zúrivosť.

Obraciam sa aj na týchto odborníkov. Mojim cieľom nie je oslobodiť ich od pochyb, pretože tieto pochyby nás vedú k dialógu a teda k pokroku. Kriticky čítajúceho vedca prosím o prepáčenie, že som si trúfla formulovať hypotézu o vzniku tejto závislosti od moci i predpokladať, že tu ide o závislosť v pravom zmysle slova. Prosím vedecky zmýšľajúceho čitateľa, aby túto knihu chápal ako inšpiráciu pre ďalšie výskumy. Pre mňa je dôležité uviesť do chodu diskusiu, ktorá povedie k väčšiemu pochopeniu trpiacich detí a rodičov.